

גליון תתמג + עדש"ק פרשת שופטים

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

ידא מעבירות או מהמלחמה?

הקב"ה מורה לחוטא: "מקלט, מקלט!"

דין נביא ובמה בזה"ז

החמור ממקומו לא יזוז

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

לקראת שבת

הקדוש: וביותר יכאב הלב על אחינו אשר יחסרו ח"ו הטובה הזאת אבן יקרה הנתלה בצוארינו, לא נהנה לאורה ח"ו, והלא עלינו ליתן חשבון לנפשינו, אנחנו אשר זכינו להיות תלמידי רבותינו הק' הרי מחויבים אנחנו בלימוד תורתם הק', חידוש תורה שנתחדשה על ידם. וכמו שחובה על כאו"א מישראל לעסוק בתורה, כן עלינו שכם אחד על אחינו החובה לעסוק בלימוד החסידות, ובהעדר לימוד החסידות במה אנחנו חסידים, ובמה אנחנו מקושרים לרבותינו הקדושים, וחלילה חלילה לנו שלא לקבל את הטוב אשר גמלנו ה' ופנימיות אור תורתו הק' נטע בתוכנו ע"י עבדיו הנאמנים הק' זצוקללה"ה נבג"מ, ומה נאמר ביום שידובר בנו כו'.

אלה הדברים הנאמרים באהבה פנימיות רוחשות טובה וברכה לכל אחד ונ[א]חד ביחוד, לו לביתו לזרעו, לזרע זרעו, עד סוף כל הדורות, דורשים מענה ברורה על השאלות הגדולות והאיומות, בהעדר לימוד החסידות, במה אנחנו חסידים, ובמה אנחנו מקושרים, ועוד יוסיף לדבר על לב כאו"א, לאמר: ובין כה וכה יעברו הימים והשנים ללא תורה, ולא עבודה, והדבר מתעלם ומתחלש יותר, ומה יהי' הסוף מזה.

אחינו בשרנו, ה' עליהם יחיו, בארצות הברית, תקעו יתד במקום נאמן ויקראו שמות בתי הכנסיות והמדרשים על שם מורינו ורבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ, ביהכ"נ צמח צדק, ביהכ"נ אנשי ליובאוויטש, והדומה, כוונתם רצוי' להיות אחוזים קשורים ודבוקים באחוות אבות העולם. לזכור תמיד צור מחצבתם, טוב ונעים הדבר במאד מאד, אבל האם רק שמא מילתא היא, עליהם החובה להיות ראשונים בעבודה, להיות למופת לשארי הבתי כנסיות ומדרשים בקביעות עתים לתורה בנגלה ובדא"ח כאמור במכתב הנ"ל, וז"ל.

ועל כן על כל הדברים האלה, אתם ידידי ה', חזקו ואמצו ויתקיימו בכם ובזרעכם, נחלת קדוש ישראל אביכם, נחלה בלי מצרים אשר הנחילונו רבותינו הק', התעוררו [והתעודדו] בכל עיר ועיר קטנה וגדולה, לקבוע לימודים בחסידות, באסיפה וקיבוץ יחד, בזמן מיוחד ובמקום מיוחד [בבית הכנסת] מקום תלפיות, שהכל פונים אליו.

^{[אגרות קודש ח"א ע' רלט-רמ)}

פתח דבר

בעזה"י.ת.

לקראת שבת קודש פרשת **שופטים**, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס '**לקראת שבת'** (גליין תתמג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כפ"ץ לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◊ ◊ ◊

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש..... **ב**

ירא מעבירות או מהמלחמה?

- מהו הכרחו של ר' יוסי הגלילי לפרש "הירא ורך הלבב" – "מעבירות שבידו"? אצל מי גדול יותר החשש שימס לבב אחיו? ביאור דברי רש"י על "הירא ורך הלבב" ושיטת ר"י הגלילי בזה

(ע"פ לקסי שוחת ח"ט ע' 121 ואילך)

מדוע אין לדאוג מהעתיד לבוא על האדם? (ע"פ לקסי שוחת ח"ד עמ' 164ואילך)
איך מכפרת עגלה ערופה שלא נעשית לפני ה'? (ע"פ לקסי שוחת חכ"ט עמ' 121 ואילך)

יינה של תודה..... **ו**

הקב"ה מורה לחוטא: **"מקלט, מקלט!"**

התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים / גם השוגג אשם הוא בחטאו – ו"דברי תורה" קולטין ומצילין אותו / גם חוטא במזיד – נקלט ב"דברי תורה" / הקב"ה עומד על פרשת דרכים של האדם ומכריז "מקלט, מקלט!"

(ע"פ לקסי שוחת ח"ב עמ' 363 ואילך; שם עמ' 623 ואילך)

התכלית: לשלוט על המדות! (ע"פ לקסי שוחת ח"ד עמ' 1114 ואילך)
זהירות בחינוך (ע"פ אגות קודש ח"ב אגרת רר. לקסי שוחת ח"א עמ' 82, תיעד)

חידושי סוגיות **י**

דין נביא ובמה בזה"ז

יביא קושיית התפא"י גבי סוגיית הש"ס בדין הקרבה בכמה אף דנאסרו הבמות לעולם; יפלפל בגדר היתר הקרבה בכמה ע"י הוראת נביא, ויוכיח דבעיקרו של דבר דין נביא לא בטל בזה"ז, ועפ"ז מתורצת הקושיא

(ע"פ לקסי שוחת ח"ד עמ' 70 ואילך)

לעשות מה שצריך לעשות

דרכי החסידות **טז**

החמור ממקומו לא יוזח

ירא מעבירות או מהמלחמה?

מהו הכרחו של ר' יוסי הגלילי לפרש "הירא ורך הלבב" – "מעבירות שבידו"? אצל מי גדול יותר החשש שימס לבב אחיו? ביאור דברי רש"י על "הירא ורך הלבב" ושיטת ר"י הגלילי בזה

א. "ודברו השוטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה, ואיש אחר יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה. ויספו השוטרים לדבר אל העם, ואמרו, מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו וגו'" (פרשתנו כ, ה-ח).

ובפירושו רש"י מעתיק את התיבות "הירא ורך הלבב", ומפרש:

"רבי עקיבא אומר: כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה".

ולאחר מכן מוסיף פירוש שני:

"רבי יוסי הגלילי אומר: הירא מעבירות שבידו; ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה. והרואה חוזר אומר שמא בנה בית, או נטע כרם, או ארש אשה".

ושוב חוזר רש"י ומפרש את מה שכתוב לגבי בונה בית, נטע כרם ומארש אשה – "פן ימות במלחמה", וז"ל:

"ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות".

ובביאור הטעם שמפרש רש"י את התיבות "פן ימות במלחמה" – רק לאחר שפירש את ענין "הירא ורך הלבב" שכתוב לאחר זה (וכן הוא בדפוס ראשון ועוד), ביאורו מפרשים (ראה גור אריה. שפתי חכמים. משכיל לדוד. ועוד):

לדעת רבי עקיבא, שמפרש "הירא ורך הלבב" כמשמעו, אין צורך בפירוש מיוחד על מ"ש "פן ימות במלחמה", כי הפירוש כפשוטו:

"יש לחוש שימות במלחמה. . לפי שמלחמה היא מקום סכנה, ושמא לא יעשו לו נס,

המורד מודפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנ
נלביק ב"ז תשרי התשפ"א
תנצ"ה

החמור ממקומו לא יזוז

אמר החכם, מי שמתחכם מבלי חכמה, הוא כחמור הרחיים, סובב סובב ואינו זז ממקומו, כלומר, מבלי הביט אל אופני הרחיים, כי יתגלגלו, הנה החמור ממקומו לא יזוז, במקום שצעד תמול יצעד היום ויצעד מחר, וגם לאחר זמן.

החמור ממקומו לא יזוז

אמר החכם, מי שמתחכם מבלי חכמה, הוא כחמור הרחיים, סובב סובב ואינו זז ממקומו, כלומר, מבלי הביט אל אופני הרחיים, כי יתגלגלו, הנה החמור ממקומו לא יזוז, במקום שצעד תמול יצעד היום ויצעד מחר, וגם לאחר זמן.

אנחנו חסידי חב"ד יחיו, המפוזרים בכל מרחבי הארצות, מרגישים זאת במוחש, חסידים אנחנו, קשורים לגלגלי הרחיים בכל לבבינו נושאים אנחנו את השם חסיד באהבה ובחיבה, ובכל אלה, ממקומו החומרי, אין אנו זזים וההרגל הטבעי אין אנו עוזבים.

הסיבה העיקרית היא כי חסידים אנחנו בלא חסידות, ביאור דבר זה מותר הוא, כל אחד מרגישו בנפשו, כי כן הוא, והנסיון היומי במעשה איש ואיש, בהעדר לימוד התורה, והעדר העבודה, עד נאמן, ובכן דורש ושואל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, במה אנחנו חסידים, ובמה אנחנו קשורים.

(אגרות קודש ח"א ע' שלב)

האם רק שמא מילתא היא?

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע כותב באחד ממכתבי קדשו וזה לשונו

לעשות מה שצריך לעשות

מספר קצוב למלא השליחות בעלמא דין

במענה למכתבו . . קראתי ושנתי בקריאתו ולא האמנתי למראה עיני:

השי"ת העמידו על חלק היפה, בלי כל השתדלות מצדו וזיכהו שיוודע מתורת הדא"ח וגם למד בה, ועומד הוא בספקות, אם ילמוד תורת חיים זו פנימיות התורה ומאור שבתורה, סתים שבתורה המקשר סתים דישראל עם סתים דקוב"ה, וממציא כמה טעמים ע"ז.

סיבב השי"ת כמה סיבות עד שנפל בגורלו לחנך את בני דרכי החסידות, היינו להמשיך בהם חיות חום ואור, ושוב עומד בספק אם ימשיך עבודה זו, וגם ע"ז מזומנים כבר אצלו "נמוקים של קדושה".

קבל הוראה ברורה מכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ שילמוד אומנות הזביחה (וכנראה ממכתבו גופא ידיו מתאימות לזה), אבל ספק בידו אם יעשה כזאת וכמובן שאין חסרים טעמים ע"ז.

ותמורת כל הנ"ל חושב ע"ד קמיעות, אנשים יודעים בצורת הפנים בקוי הידיים ובצורת הכתב, מגידי עתידות, נותני מלקות וכו' וכו'.

ימים יוצרו - ונתבאר בתורת הדא"ח שלכל אחד ניתן מספר ימים קצוב למלאות שליחותו של הקב"ה בעלמא דין, וכל שעה ויום שמבלים בענינים שאינם שלו הרי זה גם כן חסרון במילוי שליחותו, ולאידך גיסא אין הקב"ה בא בטרוניא עם ברייתו וכיון שהעמיסו עליו שליחות בודאי נתנו לו כחות על זה.

הסחת הדעת מלחשוב

אודות מצבו ברוחניות

ואם לקולי ישמע יעזוב את כל מגידי העתידות המנחשים והקוסמים וכו' הנ"ל. יותר על זה: במשך איזה שבועות יסיח דעת מלחשוב אודות מצבו ברוחניות: שיש לו ספקות באמונה (בודאי גם זה אינו, כי מאמין בן מאמין הוא), שאין לו כח הרכוז במחשבה (ואינו אלא עצלות נפש הבהמית שאינו רוצה לייגע את עצמה), אשר ריק הוא מתורה (והעצה לזה תלמוד

תורה ולא עצבות והרבות מחשבות בטלות), שצריך הוא תיקונים (שע"פ חסידות נעשה זה ע"י תשובה תפלה תורה וצדקה ולא ע"י קמיעות ומלקות) ועוד.

במשך שבועות הקרובים יהי' בשמחה על אשר זכה להיות מאלו שנקראים בנים אתה לה' אלקיכם, שזכה להתגדל באהלה של תורה (ולא של יושבי קרנות), שזכה לראות מאורות דפנימיות התורה ולהתדבק באילנא דחייא. יזכור מה שפסק הרמב"ם הל' דעות רפ"ד שהיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא. יחזיק במשמרתו בישיבה אם לפי דעת ההנהלה מסוגל הוא לזה. למודו יהי' בקול ובספר או בכתב ואחרי שילמוד שעה לפי ערך יפסיק חמשה או עשר דקות (לנוח או לחשוב תוכן הענין שלמד) ורק אח"כ ימשיך. אם אין זה בסתירה להנ"ל, ילמוד אומנות הזביחה (וגם ניקור אם שייכים להדי באה"ק ת"ו). יתענין בשידוך אם יציעו לו, ישמור השעורים דחת"ת כמבואר בהקדמה להיום יום ולמורה שיעור. יחזור בכל יום קאפיטל ע"א דתהלים עד י"ב תמוז הבע"ל, יתן בכל יום איזה מטבע קטנה לצדקה עד יום הנ"ל. כשעה לפני השינה לא יאכל ולא ישנה. לפני השינה ילמוד איזה מינוט עכ"פ בתורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. כמובן כל הנ"ל בלי נדר.

להחזיר את בניו של השי"ת למוטב

כי יפגשוהו אחד מבני הישיבות או מהנוער הדתי יסביר לו איך שתורת הדא"ח היא מעין מים חיים והיא המאור שבתורה אשר יכולה היא להחזיר את כאו"א למוטב ובימינו אלו למודה חוב וזכות קדוש לכל בני.

יחפש דרכים איך לקרב לעבודת ה' את הנוער הרחוק מתומ"צ לע"ע.

אם יפגע בו מנוול זה להטרידו עוד הפעם במחשבות אודות עצמו, יזכור מיד כי עבדו של הקב"ה הוא, ושעבודתו - להחזיר את בניו הנ"ל למוטב ואין עתותיו בידו.

בברכה המחכה לאישור קבלת מכתב זה.

(אגרות קודש חיד"ק קיז ואידך)

לקראת שבת

והתורה חסתה עליו מפני עגמת נפש" (ל' הנחלת יעקב);

אולם מדעת רבי יוסי הגלילי, שמפרש "הירא ורך הלבב" על מי שהוא "ירא מעבירות שבידו" - מוכח שלא ס"ל הטעם ש"התורה חסתה עליו מפני עגמת נפש". ולכן אומר רבי יוסי הגלילי, שכל הטעם לחזרת בונה בית, נוטע כרם ומארש אשה, הוא רק כדי "לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם", שלא יתביישו. כלומר: הם לא חוזרים בשביל עצמם (כדעת רבי עקיבא), אלא מטעם צדדי - בשביל לכסות על זה הירא מעבירות שבידו.

[ולכן צותה תורה שגם אלו יחזרו . . כדי שהעולם לא ידעו אם החוזרים הם מחמת עבירות שבידם או שהם אחד מהשלושה החוזרים אפילו בלא עבירות, מפני עגמת נפש; אבל באמת אין כוונת התורה מפני עגמת נפש, אלא שהעולם יסברו כך" - ל' הנחלת יעקב].

ומעתה, לאחר שנתבאר כי לדעת רבי יוסי הגלילי אין התורה חוששת לחייהם של הבונה בית, נוטע כרם ומארש אשה, אלא כל חזרתם היא מטעם צדדי - קשה לשון הכתוב "פן ימות במלחמה"?

וע"ז ממשיך רש"י ומפרש, שאף שמלכתחילה לא חששו למיתתם, הרי עתה שנצטוו "ילך וישוב לביתו" - אף שכל הטעם לזה הוא כדי לכסות על עוברי עבירה, סוף סוף הרי בפועל נצטוו בזה - ולזה חוששים אנו עתה "שאם לא ישמע לדברי כהן כדאי הוא שימות".

ב. העולה מכ"ז, שלדעת רבי עקיבא מתפרשת חזרתם של הבונה, הנוטע והמארש, פשוטה כמשמעה - "פן ימותו במלחמה", ויש בדבר משום עגמת נפש (ולכן חסה התורה עליהם יותר משאר היוצאים למלחמה); אולם לרבי יוסי הגלילי אין טעם זה של "עגמת נפש", ולכן מפרש שבעצם לא היו צריכים לחזור מהמלחמה, אלא כל חזרתם היא מסיבה צדדית בלבד.

ויש להבין - ב"פשוטו של מקרא": מהיכן למד רבי יוסי הגלילי לשלול את הטעם של "עגמת נפש", שלפיו מובן החשש "פן ימות במלחמה" כמשמעו?

ובמפרשי רש"י למדו (ראה רא"ם. גור אריה. ועוד), שלדעת רבי יוסי הגלילי, מי שאין בידו עבירות - אין טעם שיחשוש מפני מיתה במלחמה, כי בוודאי לא ימות. וזהו שמפרש רבי יוסי הגלילי, שדוקא מי שהוא "ירא מעבירות שבידו", הוא שצריך לפחד מפני המלחמה; אבל הבונה, הנוטע והמארש, אין להם מה לחשוש כיון שאין בידם עבירות, ולכן בהכרח לומר שכל חזרתם היא לא בשביל עצמם, אלא רק כדי "לכסות" על בעלי עבירה.

אבל לכאורה, סברא זו אינה מתאימה כלל בדרך הפשט; שהרי כבר מצינו אצל יעקב אבינו, שחשש ביותר וביותר לחייו של בנימין בנו - "פן יקראנו אסון", ופירש רש"י שם שסיבת חששו היתה מפני ש"השטן מקטרג בשעת הסכנה" (מקץ מב, ד; ויגש מד, כט).

ואם שם חשש יעקב לחיי בנימין - על אחת כמה וכמה כאשר מדובר על מלחמה, שהיא בוודאי "שעת הסכנה" (וכמפורש גם ברש"י פ' תצא (כג, י), שמביא בענין יציאה למלחמה את זה "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה"), ובוודאי שיש מקום לחשוש "פן ימות במלחמה" [ובפרט שהרי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ)]!

[ואף שהובטחו "כי ה' אלוהיכם ההולך עמכם .. להושיע אתכם", הרי:

(א) אפשר שזהו בנוגע להכלל, ולא בנוגע ליחידים. וראה רמב"ן על אתר (פסוק ד): "כדרך הארץ בכל המלחמות ימותו אנשים גם מכת הנוצחים".

(ב) אפילו את"ל שההבטחה היא גם בנוגע ליחידים, הרי סו"ס בכל אחד יש החשש "שמא יגרום החטא", כפי שמוכח מזה שאפילו יעקב אבינו חשש לזה (פרש"י וישלח לב, יא).

ומעתה הדרא קושיא לדוכתא – למה ממאן רבי יוסי הגלילי לפרש את החשש "פן ימות במלחמה" פשוטו כמשמעו, שהתורה חסה על הבונה, הנוטע והמארש מפני "עגמת נפש"?

ג. ונ"ל שיסודו של רבי יוסי הגלילי הוא מסדר הכתובים:

הנה הכתוב מקדים את ההכרזה על הבונה, הנוטע והמארש לפני ההכרזה על "הירא ורך הלבב".

ולכאורה הדבר קשה:

החשש "פן ימות במלחמה", שבגללו מחזירים את הבונה, הנוטע והמארש, הוא ענין פרטי שלהם, שחסה התורה עליהם מפני עגמת נפש – אבל אין זה פוגע בכללות מהלך המלחמה;

אבל כאשר "הירא ורך הלבב" יוצא אל המלחמה, הוא מעמיד בסכנה את שאר אנשי החיל ואת כללות מהלך המלחמה, וכפי שהכתוב אומר: "ולא ימס את לבב אחיו כלבבו".

אם כן, קודם כל היו צריכים להכריז על חזרתו של "הירא ורך הלבב", שהיא עיקרית ביותר, ורק אחר כך את ההכרזות על הבונה, הנוטע והמארש!

יתירה מזו: אפילו כדי "לכסות" על החוזר בגלל עבירות שבידו – שזהו הטעם שמקדימים הכרזה אחרת, כי אם היתה זו ההכרזה הראשונה היה ניכר מיד על בעלי עבירה שמכנינים עצמם לחזור, ודוקא כאשר קדמה הכרזה אחרת אז "לא יבינו שהם בעלי עבירה" – די ומספיק בהכרזה אחת קודם ל"מי האיש הירא ורך הלבב", ורק אחר כך יכריזו את שתי ההכרזות הנותרות!

מזה מוכיח רבי יוסי הגלילי, שכל הטעם לחזרתם של הבונה, הנוטע והמארש, הוא לא בשביל עצמם (בגלל עגמת נפש וכיו"ב), אלא אך ורק בשביל "הירא מעבירות שבידו", כדי שלא יתבייש; וזהו הטעם שההכרזה עליהם קודמת ל"מי האיש הירא ורך הלבב", כי כל החזרה שלהם היא רק בשביל למנוע הבושה שתהיה לזה החוזר בגלל עבירות שבידו, ש"הרואה חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה" – ולצורך זה מכריזים עליהם לפני כן (כי גם אם בפועל היו בעלי עבירה חוזרים אחרי שאר ההכרזות, הרי מיד כשמכריזים "מי האיש הירא וגו'" היה ניכר בפניהם של בעלי עבירה שמתכוננים לחזור).

[ואין להקשות, דאם כן די שרק אחד משלושה אלה יחזור – דאינו, שהרי הטעם של כל שלשה אלו אחד הוא, "דבר של עגמת נפש הוא זה", ולכן אין לחלק בנוגע לדינם];

אבל בנוגע להכרזה עליהם היה אפשר לחלק, ולהכריז הכרזה אחת קודם ל"מי האיש הירא ורך הלבב" ושתי הכרזות לאחר מכן (ובפרט שמכריזים על כל אחד בפני עצמו) – ומזה שמכריזים כל שלוש ההכרזות קודם ל"מי האיש הירא", מובן שכל הכוונה בחזרתם היא רק בשביל "לכסות" על "הירא מעבירות שבידו".

וע"פ כהנ"ל יש ליישב היטב מה שמצינו לשקו"ט דסוף זבחים בדיני במה, כי שיגרת הש"ס "מאי דהוה הוה" שייכא במצוה שנתבטלה בזה"ז מעיקר הדין, אבל דינים אלו לא נתבטלו לגמרי בעצם גדרם, דכיון שאיכא לדין נבואה בזמן הזה, גם עתה שייך שתהי' הקרבה בבמה ע"פ ציווי נביא, שאז נדחה איסור שחוטי חוץ כנ"ל, ולזה צריך לידע דיני במה. וכל זה הוא רק ע"פ מה שהוכח לעיל דדין קרבן במה ע"י הוראת נביא, הוא דין מדיני במה (כדרשת הירושלמי), דכשהורה הנביא להקריב ליכא לאיסור שחוטי חוץ מעיקר הדין, ולא שהוא מדיני נבואה דבהוראת שעה שלו מותר לעבור על האיסור. דהנה, באם היינו אומרים שהוא דין בדיני נבואה, עדיין אינו מיושב הצורך בהשקו"ט דסוף זבחים בדיני במה, דהא אם כאשר יבוא הנביא תהי' ההקרבה באופן שיעברו על איסור במה, על כרחך צ"ל שתהי' בזה הוראת שעה גם בשאר הפרטים והדינים, דבהוראת שעה שהיא נגד דין התורה אי"צ לידע כלל דיני האיסור, והדבר תלוי אך בציווי הנביא לאותה שעה. משא"כ לפי דרכינו, שההיתר להקריב ע"פ הוראת נביא הוא דין בדיני במה, דהנביא רק יכול להורות על עצם ההקרבה ובזה כבר סר האיסור דשחוטי חוץ, ושוב מותר לגמרי לקיים על במה זו מצות קרבן, א"כ מובן דבשאר הפרטים יהי' זה עדיין ע"פ דיני במה שבתורה, ומטעם זה הוצרך הבבלי להאריכות בדיני במה, דשייכי אף לאחר שנאסרו הבמות.

ול ישראל מה פעל א-ל", דרמזו יש בדבר שמן העת ההיא יש לחשב כמנין הימים שעברו אז מששת ימי בראשית, ובעבור זמן זה "תחזור הנבואה לישראל" [ועיי"ש לאח"ז שהאריך בפרטי החשבון, דהנבואה היתה בשנת הארבעים ליצי"מ שהיא שנת ב'תפ"ח, ולפ"ז חזרת הנבואה תהא בשנת ד'תתקע"ו]. ועוד זאת מפורש בכמה מקומות שגם לאחר מות נביאים אחרונים היתה השראת רוח הקודש – עיי' שערי קדושה לרח"ו שער ג פ"ז. ובמקומות שהובאו בפתיחה לשו"ת מן השמים מאת הר"ר מרגליות.

וע"כ כן נראה, דבזה שאמרו ש"נסתלקה רוח הקודש" אין הכוונה שבטלה לגמרי, דהא גדולה מזו מצינו גבי כמה דברים שאמרו בסוטה (שס), ד"משחרב מקדש ראשון בטלה כו'", ואעפ"כ כתבו התוס' (שבת כ, ב ד"ה אנן. וכו"ה בר"ש כלאים פ"ט מ"ב) דלא לגמרי בטל אלא שלא הי' נמצא כ"כ, וזהו אף שהתם נאמר בלשון "בטלה", וכ"ש הכא דדייקו לומר רק "נסתלקה" ולא "בטלה". אלא הכוונה כאן, דכיון שאין הנבואה שורה אלא במי שנתעלה ביותר בחכמה ובקדושה וכו', כמו שהאריך הרמב"ם (הל' יסודות פ"ז), לכן בזמן הזה, עליו אמרו "אכשור דרי" (בתמי) ו"אם הראשונים כמלאכים אנו כו'" (שבת קיב:) לא מצינו כמעט בני אדם שיהיו ראויים לנבואה. אבל לא שפסקו בזה לדינא דאי אפשר לדין נבואה בזמן הזה. וזהו הפירוש ד"נסתלקה", שנתעלה ונתרחק מיכולת בנ"א לבוא להשראת הנבואה, אבל לא אמרו "פסקה" או "בטלה". וא"כ, עדיין איכא לדין נבואה בזה"ז.

(וראה גם רש"י ואתחנן ו, ה), ובמילא אין מקום לדאגה, כי יש לקבל הכל בתמימות ובשמחה.

איך מכפרת עגלה ערופה שלא נעשית לפני ה'?

והורידו נ"י את העגלה אל נחל איתן נ"י וערפו שם את העגלה בנחל וערפו – אמר הקב"ה, תבוא עגלה בת שנה שלא עשתה פירות ותיערף כי לכפר על הריטו של זה שלא הניחודו לעשות פירות (כא, ד. ר. רש"י)

התחלת דברי רש"י "אמר הקב"ה" תמוהה לכאורה, שהרי כל דברי התורה באים מהקב"ה, ומה החידוש כאן שיש להדגיש שענין זה "אמר הקב"ה"?

ויש לומר הביאור הזה:

בדרך כלל, לא מצינו כפרה ע"י הריגת בעל חיים אלא במקדש בלבד. ואפילו שער המשתלח, הנה אף שלא נקרב ע"ג המזבח, אך הכהן התוודה עליו "לפני ה'" בעזרה. ופרה אדומה שנעשית בחוץ, הנה לא לכפרה באה אלא לטהר מטומאת מת, וגם היא הייתה נעשית "נוכח פני אוהל מועד".

אך בעגלה ערופה מצינו דבר חידוש: אף שלכפרה באה, כמו שכתוב בהמשך הפרשה "כפר לעמך ישראל גו' ונכפר להם הדם", מ"מ לא עשאוה במקדש, לא היו בה שום מעשה שחיטה או זריקת דמים וכיו"ב, ועוד זאת, שמעשה העריפה לא נעשה ע"י כהנים!

וא"כ קשה, איך נפעלת הכפרה ע"י עריפה זו?

וע"ז כותב רש"י "אמר הקב"ה", שמכיון שאין כאן דמיון לפעולות אחרות של כפרה, היו זקוקים לאמירה מיוחדת של הקב"ה לחדש אופן חדש של כפרה שמיוחד רק לעגלה ערופה, ואינו דומה לקרבנות אחרים, שאין הכפרה נפעלת ע"י ההקרבה במקדש וכיו"ב, אלא ע"י עשיית מעשים הדומים לפעולות החטא.

מדוע אין לדאוג מהעתיד לבוא על האדם?

תמים תהי' עם ה' אלקיך
התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות,
אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות כי
(יה, יג. רש"י)

לכאורה צריך ביאור אריכות לשון רש"י, דמנ"ל שפירוש תיבות "תמים תהי'" הוא לא רק שיש "להתהלך עמו בתמימות" אלא גם ש"לא תחקור אחר העתידות" וש"כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות"?

ויש לבאר בפשטות:

כתוב זה בא בהמשך לאזהרת הכתוב לא לשמוע למעוננים וקוסמים "כי תועבת ה' כל עושה אלה". וזוהי מובן, שאפילו אם אכן יאמרו דברי אמת, בכל זאת אוסר הכתוב לשמוע אליהם בגלל היותם "תועבת ה'".

וזהו שמסיים הכתוב - "תמים תהי' עם ה' אלקיך", כלומר, שאף שלכאורה יכולה לצמוח תועלת על ידי המעוננים והקוסמים, בכל זאת לא תלך אליהם, אלא "תמים תהי' עם ה' אלקיך" - "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו", ולא תשאל אצל מעוננים וקוסמים וכו'.

אך לכאורה הדבר האמור מעורר שאלה, אם האדם יקיים הציווי "התהלך עמו בתמימות" - עדיין לא ישיג את התועלת של ידיעת העתידות שבאה על ידי ה"תועבות" האמורות. ולכן ממשיך רש"י "ולא תחקור אחר העתידות", שאכן הציווי "התהלך עמו בתמימות" כולל את זה שלא יחקור כלל מה יקרהו בעתיד.

ואם ישאל האדם, מאחר שלא יחקור אחר העתידות הרי יהי' בדאגה תמידית מה ילד יום, לכן ממשיך רש"י "אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות". והיינו, שהליכה בתמימות עם ה' כוללת גם לקבל כל מה שיבוא עליו מאת ה' - בין לטוב ובין למוטב - במנוחה ובתמימות, ובלשון חז"ל (ברכות ס, ב): "לקבולינהו בשמחה"

בכללי ב' התלמודים שבס' יד מלאכי, ס"י) דהיכא שאפשר להשוות דעת הבבלי והירושלמי (והספרי וכו') אמרינן כן אפילו ביישוב דחוק. ומה גם שסברא נוספת לומר שכן הוא גם שיטת הבבלי, כיון שבזה תתיישב קושיית התפארת ישראל דלעיל, כמשי"ת להלן].

והנה, בדין נביא אמרו (יומא ט: סוטה מח: תוספתא שם פי"ג, ד. סנהדרין יא ע"א), ד"משמתו נביאים האחרונים חגי זכרי' ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל".
ולכאורה משמע דלא שייך כלל דין נביא בזמן הזה. אמנם, לכאורה יש לתמוה בזה, דהרמב"ם בחיבורו (הל' יסודי התורה) פירש כל דיני השראת הנבואה, ופירש גם הסייגים שיש בזה, דכאשר לא נתקיימו התנאים להיות השראת הנבואה לא חלו דיני נביא (שם פי"ז ה"ה), ולא אשתמיט בשום מקום שיזכיר דלא שייך כלל השראת הנבואה משמתו נביאים אחרונים. וכן משמע ממה שדייק הרמב"ם בלשונו, דלאחר שמנה התנאים הנצרכים לנבואה, כתב דבמי שנתקיימו "מיד רוח"ק שורה עליו", היינו שההשראה תלוי' רק בתנאים אלו, ולא שיש בזה עוד תנאי אם הוא זמן הבית או כיו"ב. ואף החינוך (מצוה תקטז) כתב גבי החיוב לשמוע בקול הנביא, ד"נוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות כל הזמן שימצא נביא בינינו", ולא טרח כלל לפרש דבזמן הזה אין שייך כלל מצוה זו. ויתירה מזו מצינו, דהרמב"ם כתב ב"אגרת תימן" אודות אחד שהי' קרוב לזמנו שניבא בכמה וכמה דברים ונתקיימו כולן, ובזה "הוכיח לעיני כל שהוא נביא באין ספק". וכן כתב שם, גבי נבואת בלעם, "כעת יאמר ליעקב

שמדיני נבואה), ואעפ"כ הובא בספרי גם הלימוד שבירושלמי, כנ"ל, וא"כ מוכרח דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ואף להבבלי איתא נמי להדרשה שבירושלמי. ועל כן נראה לחדש דאף הש"ס דילן באמת ס"ל דאחר שהורה הנביא לעבור על האיסור, וממילא מצד דיני נביא חל בזה גדר של ציווי נביא שצריך לשמוע לו אף בדבר איסור (כדשמעין מ"ואליו תשמעון"), שוב נתברר למפרע דהאיסור דבמה אינו כאן מלכתחילה, ומותר קרבן זה מדיני במה, כי לא נאמר איסור שחוטאי חוץ במקום שיש בו הוראת נביא ודין ד"אליו תשמעון" (כלומר, תחילה בעינן למילף שיש כאן הדין שבדיני נבואה, והוא ענין החיוב שבזה, מה שבנ"י מחוייבים לשמוע בקול הנביא להקריב בבמה האסורה מצ"ע - וזה יליף הש"ס מ"אליו תשמעון"; אבל לאחר ידיעין דהוי בגדר ציווי נביא שצריך לקיימו, שוב מתחדש גם בגדר ההיתר שבזה, שהוא היתר גמור בדיני במה כי אין איסורה אמור מעיקרא במקום דהוי בגדר ציווי נביא שמחוייבים לשמוע לו). ולישנא דגמ' שם, "עבור על אחת מכל מצות כו' כגון אליהו כו'", אפשר שאין הכוונה בזה דגם באיסור במה לאחר שכבר הורה הנביא יהי' זה עדיין עבירה על האיסור (ורק שנדחה האיסור מדין הוראת שעה), כי אם כוונת הש"ס רק לומר שהנביא בצוותו אומר לישראל בלשון זה, שיעברו על האיסור, דקודם שמורה הנביא הלוא האיסור בעינו עומד וא"כ אי אפשר לו לומר בלשון אחר, אמנם אחר שכבר הורה שוב לא יצטרכו לעבור על האיסור, דהאיסור כבר בטל נוכח כתבו התוס' (יומא פז, ב ד"ה והאמר. והובא

הקב"ה מורה לחוטא: "מקלט, מקלט!"

התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים / גם השוגג אשם הוא בחטאו – ו"דברי תורה" קולטין ומצילין אותו / גם חוטא במזיד – נקלט ב"דברי תורה" / הקב"ה עומד על פרשת דרכים של האדם ומכריז "מקלט, מקלט!"

איתא בשל"ה (הקדמת בית אחרון יד, א) ש"התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים", עיקרם של ענייני התורה הוא ברוחניות העניינים – "עליונים", ומהתורה כפי שהיא ברוחניות נמשכו ונשתלשלו המצוות כפי שהן בגשמיות בציוויי התורה הנגלית לנו, והרי הן כ"רמז" על הדברים כפי שהם ברוחניותם.

אילו זכינו, היה סדר הלימוד "למעלה למטה". היינו רואים את המצווה כפי שהיא "למעלה" ברוחניות, ומפרטי המצווה הרוחניים היינו למדים את פרטי הדינים של המצווה הגשמית בעולם הזה.

אך לאשר לא זכינו, והננו רואים הדינים והמצוות כפי שהם בגשמיות, הנה הסדר הוא לעיין בפרטי דיני המצווה בגשמיות, ומהם ללמוד את עניינם ברוחניות וליקח מהם דרכים בעבודת הבורא ית"ש.

והנה, בפרשתנו (יט, ב-ג) נתבארה תקנת הרוצח בשוגג: "שלוש ערים תבדיל לך... והיה לנו שמה כל רוצח". וכאשר מתבוננים בפרטי מצווה זו, אפשר ללמוד כמה וכמה עניינים ברוחניות בדרכי עבודת האדם לקונו, וכפי שיתבאר.

גם השוגג אשם הוא בחטאו – ו"דברי תורה" קולטין ומצילין אותו

ערי מקלט הובדלו בכדי לקלוט בהן הרוצחים בשוגג, שמגינים עליהם ומצילים אותם מגואל הדם. וכמו כן ברוחניות יש עיר מקלט והיא התורה הקדושה, כמאמר רז"ל (מכות י, א) "דברי תורה קולטין". התורה קולטת ומכפרת על נפשו של העובר עבירה בשוגג, ומצילה

לקראת שבת

שחוטי חוץ כלל" [ונפק"מ שיכול אחר שחיתו להקריבו במקדש, עיי"ש]. והסיק שהוא פלוגתא בין הבבלי והירושלמי בגדר קרבן שהקריב אליהו בהר הכרמל, וכן בכל קרבן במה ע"י נביא, דלהירושלמי לא נאמר בזה מלכתחילה איסור במה, משא"כ הבבלי לא דריש הלימוד מן הכתוב דשחוטי חוץ, ורק שאעפ"כ ס"ל דמדין הוראת שעה ע"י נביא שבכל התורה התירו האיסור דבמה. וביאר, דאיפליגו אם ההיתר דאליהו ה' דין בדיני במה או בדיני נבואה, דלהירושלמי – ע"י הוראת הנביא נתברר דהקריבה זו מותרת מעצם הדין שנאמר גבי במה, והוי ממש כהיתר הבמות קודם שנבנה המקדש, דליכא כאן איסור שחוטי חוץ ומותר הדבר מעיקרו (ולא שרק נדחה איסורו ע"י דבר הגובר עליו ודוחהו). ולכן לא למד זה הירושלמי מן הכתוב שנאמר גבי נבואה, דמהתם לא שייך למילף שבהוראת הנביא נפקע האיסור לגמרי, כ"א רק שישנו להאיסור ובכח הנביא להתיר שיעברו על האיסור שישנו. משא"כ להבבלי הוא דין בדיני נבואה, דאף שמדיני במה הדבר אסור אף באופן זה ולא נפקע כאן האיסור כלל, מ"מ, ע"י הוראת הנביא נדחה האיסור, דכן הוא דין נביא שמבטלין מצוה ע"פ דבריו בהוראת שעה, ובל' הש"ס "אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות כו'".

איברא, דע"פ מה שהובא לעיל דגם בספרי דרשו כבירושלמי מן הפסוק דשחוטי חוץ, מוכרח דלא כהצפצפ"נ. דהא בספרי (ע"פ שפרשתנו) הובאה נמי הדרשה שבבבלי דהיתר הקרבה בבמה ע"פ נביא משום היתר הוראת שעה (היינו ההיתר

דהא הרבה מהדינים שעסקו בהם בסוגיא דסוף זבחים הם מן הפרשיות שנאמר בראשן "דבר אל בני" או כיו"ב, ובדינים אלו לא קאי היתר הוראה לנכרי, שהרי אין כל טעם ופשר ללמדם הנך דינים.

והנראה לתרץ הקושיא באופן אחר, בהקדם דיני נביא שנאמרו בפרשתנו. הנה, איתא ביבמות צ: דדרשו מן הכתוב דפרשתנו "נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלקיך, אליו תשמעון" – "אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה, כגון אליהו בהר הכרמל [שצויה להקריב חוץ למקדש], הכל לפי שעה [היינו היכא דהוי הוראת שעה], שמע לו". ומעתה צ"ע בהא דתנן בספרי על הכתוב דשחוטי חוץ, "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה" (ראה יב, יג), דדוקא "בכל מקום אשר תראה" מעצמך אסור, "אבל אתה מעלה בכל מקום שיאמר לך הנביא כדרך שהעלה אליהו בהר הכרמל". ותמוה ביותר מה שהוצרכו לדרוש היתר מיוחד בדיני שחוטי חוץ, אחר שיש להתירו מדין הוראת שעה שבכל התורה, דע"י נביא מבטלין מצוה.

והנה, בירושלמי מגילה פ"א ה"א איתא נמי כעין מה שאמרו בספרי וז"ל "אין הבמה ניתרת אלא בנביא, מאי טעמא, השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום גו', ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות, א"ר שמלאי דבורא א"ל "ובדברך עשיתי" (מלכים א יח, לו) – בדבורך עשיתי". וביאר ע"ז בצפנת פענח הל' מתנות עניים פ"ב ה"ח דהירושלמי ס"ל שבקרבן זה שהקריבו ע"פ הוראת נביא "אין עליו שם

המדרש
לעילוי נשמת
הרב שמעון ביר מנחם
שמואל דוד הלוי ז"ל
רישנישוק
נפטר כ"ב סיון ה'תשפ"ב

לקראת שבת

אותו מיצר הרע, הוא השטן.

האדם העובר עבירה רח"ל נמשל ל"רוצח נפש", וכפי שדרשו בסה"ק (ראה באריכות בלקוטי תורה במדבר יג, ג) על הפסוק (בראשית ט, ו) "שופך דם האדם באדם", ש"אדם" הראשון היא נפש האלוקית, ו"אדם" השני הוא היצר הרע, והחוטא "שופך דם האדם" – מוציא את החיות מן הנפש האלוקית, ונותן אותה "באדם" – ביצר הרע.

חוטא זה, זקוק לעיר מקלט שתצילנו מידי גואל הדם, היצר הרע, ועל כך דרשו חז"ל שער מקלטו של החוטא הם דברי תורה.

והנה, כפרת עיר מקלט היא בעבור מכה נפש בשגגה, ובהתאם לזאת, הרי גם בעבודה הרוחנית מדובר במי שחטא בשגגה. אך הדבר צריך ביאור, מדוע צריך השוגג לכפרה, והלא הוא לא נתכוון לעבירה ואין הוא אשם בה?

אך באמת אין הדבר כן, כי טבעו של איש ישראל שאינו בא לידי עבירה כלל אפילו בשוגג. הנשמה האלקית השוכנת בכל איש ישראל אינה שייכת כלל לעשות דבר המנגד לרצונו ית'. יתר על כן: גם מצד הגוף מופרך לגמרי עניין של עבירה, כי מכיוון שדבר עבירה מזיק גם לגוף, הרי טבע הגוף לברוח מדבר המזיק. וכשם שאין שייך שיקפוץ לתוך האש אפילו בשגגה, הרי כמו כן אין שייך שיעבור עבירה אפילו מבלי משים, והוא נרתע מדבר עבירה כמו מפני הדליקה. וזהו עומק דברי הכתוב "לא יאונה לצדיק כל אוון" (משלי יב, כא), שהצדיק נשמר באופן טבעי מן החטא כאדם הנשמר מן האש השורפת.

ואם נפל האדם וחטא אפילו בשוגג, הנה ידו במעל הזה, דנפש הבהמית שבאדם, שמעשיה ותאוותיה כבהמה, היא המביאה את האדם לחטוא בהיפך מטבע נשמתו וגופו, וצריך האדם לעמוד חזק שלא ליתן לנפש הבהמית לגבור על נפש האלקית, והחוטא בשוגג לא זו בלבד שלא שמר על עצמו מהשפעת נפש הבהמית, אלא שעל פי רוב גם מסייע ומחזק נפש הבהמית שבו על ידי מעשיו הלא טובים, ואם כן אשום אשם גם בחטא אשר בשגגה הוא. ולכן צריך הוא לכפרה ולמקלט על ידי "דברי תורה", כמבואר למעלה.

גם חוטא במזיד – נקלט ב"דברי תורה"

והנה מצינו אשר לא רק שוגג ניצל בעיר מקלטו, אלא גם הורג נפש במזיד יכול לברוח לעיר מקלט, "אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לעיר מקלט" (מכות ט, ב). דאף שאין ערי מקלט מצילין אותו מעונש מיתה, הרי לפי שעה הוא ניצל, שאין גואל הדם יכול להרגו אלא מוגן הוא עד שיגמרו הדיינים דינו, וגם כשיבוא לדין, הרי מצווים הדיינים "והצילו העדה", וסנהדרין שדנה למיתה פעם בשבע שנים הייתה נקראת "חבלנית" (שם ז, א).

ויתרה מזו מצינו (ראה שו"ת נודע ביהודה או"ח מהדו"ק סי' לה) בזמן הגלות לעניין כפרת נשמתו של הרוצח במזיד: בזמן הבית הנה אף ששב הרוצח בתשובה שלימה, הרי אין לדיין אלא מה שענינו רואות ומוכרח הוא לענשו, אך בזמן הזה משבטלו דיני נפשות, הנה עונש מיתה מסור בידי שמים, וממילא יכול האדם לשוב בתשובה, והקב"ה יודע כליות ולב ומוחל עוונות,

דין נביא ובמה בזה"ז

יביא קושיית התפא"י גבי סוגיית חש"ס בדיון הקרבה בבמה אף דנאסרו הבמות לעולם, יפלא בגדר היתר הקרבה בבמה ע"י הוראת נביא, ויביח דבעיקרו של דבר דין נביא לא בטל בזה"ז, ועפ"ז מתורצת הקושיא

לעשות בשליחותן, מ"מ "לאורינהו שרי", היינו ללמד את הנכרי דיני ההקרבה בבמה. וזהו דבעינן לידע פרטי הדינים דבמה ע"מ לידע מה להורות לנכרי.

איברא דתירוצו צ"ע וקשה להולמו, ובהקדם, דלכאורה היא גופא תיקשי מה דאמרינן דשרי לישראל ללמד לנכרי דיני הבמה, דהא היתר נכרי בבמה ילפינן מדכתיב בתחילת הפרשה דשחוטי חוץ "דבר אל בני ישראל", דדרשינן דרק בישראל איתא לאיסור במה בזה"ז, ומעתה מה פשר הלימוד לנכרי דיני במה, הא גם בכמה מדיני אופן ההקרבה בבמה פתח הכתוב נמי בלשון "דבר אל בני ישראל" וכיו"ב, וא"כ, אף הנך דינים איכא למילף דלא שייכי בנכרים כלל. ועל כרחק צ"ל, דאכן דיני במה שבהם אמרו דישאל רשאי ללמד להנכרי, היינו רק דינים שנדרשו מן הפרשיות שלא נתמעטו בהן נכרים בפירוש. ומעתה סר יישובו של התפא"י,

בסוגיא דסוף זבחים מצינו סוגיא ערוכה בדיני הקרבה ע"ג במה שלא במקדש, אם יש בזה דיני קרבנות שבמקדש כו'. ובתפארת ישראל על המשנה שם הקשה, דלכאורה תמוה מה שעסק הש"ס בדיני במה אחר שנתפרש כבר בסוגיין דמשבאו לירושלים ונבנה המקדש "נאסרו הבמות ולא הי' להן עוד היתר", ונמצא דדין במה אינו שייך כלל בזה"ז ולא יהי' שייך לעולם, וא"כ מה מקום לדון בהלכותי'. ובסגנון קושיית הש"ס יומא ה': בכהאי גוונא – "מאי דהוה הוה". ותיירץ ע"ז התפא"י, דאף בזמן הזה מצינו לדיני במה, והוא ממה דאיתא שם בסוגיין "ועכו"ם בזמן הזה רשאי לעשות כן (להקריב בבמה) כו', דת"ר דבר אל בני ישראל, בנ"י מצווין על שחוטי חוץ ואין העכו"ם מצווין על שחוטי חוץ, לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עלי' כל מה שירצה כו'", ולאח"ז אמרו דאף שאסור לישראל לסייען בזה או

וכמאמר רז"ל (ראה ויק"ר רפכ"ה. הובא ונתבאר באגרת התשובה פ"ט) "אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום, מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים וכו'".

ואם כן נמצא שהן החוטא בשגגה ואף החוטא במזיד יכולים לברוח אל "עיר מקלט" – "דברי תורה קולטין", למחול עוונם ולכפר ולטהר נפשם.

הקב"ה עומד על פרישת דרכים של האדם ומכריז "מקלט, מקלט!"

בהבדלת ערי מקלט מוסיפה התורה ומצווה "תכין לך הדרך" (פרשתנו יט, ג), ולמדו מזה בגמרא (ב"ב ק, ב) ש"דרך ערי מקלט שלשים ושתיים אמות", בכדי שתהיה רחבה ונוחה, ויתר על זה אמרו (מכות י, ב) ש"מקלט היה כתוב על פרישת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם".

וכן הוא הדבר בעיר מקלט ברוחניות, אשר הדרך המובילה אל המקלט ד"דברי תורה" היא דרך נוחה ורחבה, ויתרה מזו, דכשעומד האדם בפני ניסיון האם לבחור בטוב או ברע, והלא ניתנה לו לאדם "בחירה חופשית" – שביכולתו לבחור בעצמו את אשר יעשה אם לטוב או למוטב, הנה עומד הקב"ה ב"פרישת דרכים" זו ומכריז "מקלט מקלט", שמסייע לאדם ומורה לו הדרך הנכונה והישרה אשר ילך בה.

והוא אשר מודיע הכתוב (נצבים ל, טו) "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, את המות ואת הרע". האדם עומד בפרישת דרכים, וביכולתו לבחור לילך בדרך הישרה או לסטות ממנה ח"ו, והקב"ה עומד ומסייע ואומר לו (שם, יט) "ובחרת בחיים".

וכמבואר בספר תניא קדישא (פ"א-ב. פ"ג), אשר האדם יש בו שתי נפשות, נפש האלקית שמקדושה, ונפש הבהמית המתאוה לענייני עולם הזה, ושתי נפשות אלו נלחמות תדיר על מוחו ולבו של האדם, וממשילים לשני שופטים החלוקים ביניהם במעשה שצריך לעשותו, ד"היצר הרע אומר דעתו . . ומיד חולק עליו השופט השני שהוא הנפש האלקית", והאדם צריך להחליט בין ב' הדעות אם לטוב או למוטב.

אך יתרון יש במלחמה זו לנפש האלקית, שהקב"ה עוזרו לאדם להכריע כדברי נפש האלקית, וכמאמר רז"ל (הובא בתניא שם, וראה סוכה נב, ב) "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו", ש"מאיר אור ה' על נפש האלקית להיות לה יתרון ושליטה על סכלות הכסיל ויצר הרע", והיינו שכאשר עומד האדם בפני בחירה בין טוב לרע, אזי מאיר השי"ת על האדם שירגיש קרבת ה' וממילא הרי הוא קרוב יותר לבחור בדרך החיים והטוב.

וזהו אשר מקיים השי"ת בעצמו "תכין לך הדרך", שעומד ב"פרישת דרכים", אשר שם עומד האדם שלפעמים אינו יודע מהי הדרך הטובה בעבורו, דאפילו ר' יוחנן בן זכאי אמר "איני יודע באיזו (דרך) מוליכין אותי" (ברכות כח, ב), ומכל שכן אלו הנמצאים בזמן הגלות, עת הסתר אורו של השי"ת בחושך כפול ומכופל, שהאדם נכון הוא באיזו דרך לילך, והקב"ה עומד ב"פרישת דרכים" זו ומכריז "מקלט מקלט" – שמכוון את האדם לדרך הטובה, ומסייעו לילך בה ולבחור בחיים.

פנינים

זדוש ואגדה

הוא גם בנוגע ל"אדם", תלמיד חכם, שמעלתו היא בהיותו "הגון", ששכלו פועל על מדותיו, ומביא "פירות", ד"מאי פירות, מצוות" (סוטה מו, סע"א).

זהירות בחינוך

כי האדם עין השדה (כ, יט)

יש לבאר שמזה שהאדם דומה בכמה דברים לעץ השדה יש ללמוד הוראה בחינוך הילדים:

כאשר עושים שריטה באילן לאחר ששכר גדל, אזי השריטה אינה אלא במקום שנעשתה בלבד, וגם אינה גורמת נזק. אבל כאשר עושים שריטה בשתיל אילן רך, ועל אחת כמה וכמה בגרעין שעומדים לנטוע, יתכן שמשריטה אחת יצמח אילן בעל-מום.

וכן הוא בענין החינוך:

אדם בשנות העמידה, שכבר עבר מחצית דרכו בחיים, ונדמה לו שהוא מוכרח להסכים על פשרות – הרי הפגיעה היא למשך שנים אחדות בלבד. ארבעים שנה חי הוא ללא פשרות, ואם ייכשל ויעשה פשרה לשנה אחת, יכולות הארבעים שנה הקודמות שמאחוריו ליתן לו כח שישכח מיד מהפשרה, ויעמוד ביהדות שלימה.

אבל כאשר מדובר אודות הדור הצעיר, שאותם רוצים לחנך על פשרות – נוטלים מהם את החום והקנאות ליהדות לכל ימי חייהם. בגלל השריטה והחסרון שעושים בנשמתם בצעירותם, עלול אחר כך לגדול יהודי בעל-מום רחמנא ליצול!

וכן הוא גם לאידך גיסא, שמכיון שאפילו שינוי קל ביותר יכול לגרום שיתהפך מהקצה אל הקצה לכן אפילו בשביל הטבה קלה בחינוך הילד כדאי להשתדל ולהשתדל, וכל שכן אם החינוך דורש תיקון בענינים עיקריים העלולים להשפיע על הילד במשך כל ימי חייו.

התכלית: לשלוט על המדות!

כי תצור אל עיר ג' לא תשחית את עצה ג' כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות, כי האדם עין השדה ג' אותו תשחית וכתת (כ, יט)

איתא בגמרא (תענית ז, א) "וכי האדם עץ שדה הוא? אלא משום דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות, וכתוב אותו תשחית וכתת, הא כיצד, אם תלמיד חכם הגון הוא – ממנו תאכל ואותו לא תכרות, ואם לאו – אותו תשחית וכתת".

ולכאורה קשה, כיצד מתיישבת קושיית הגמרא "וכי האדם עץ שדה הוא", שגם אם מצינו פרט אחד שבהם דומים זה לזה – בענין תלמיד חכם הגון – הרי זה דמיון בפרט אחד בלבד, ואיך מבטא דמיון זה את השייכות העיקרית בין האדם לעץ השדה?

ויש לבאר זה על פי הידוע שכשם שהעולם מתחלק לארבעה סוגים, דומם, צומח, חי ומדבר, כך יש באדם התחלקות לארבעה סוגים אלו, והמדות שבאדם הם בחינת הצומח שבאדם (ראה בכ"ז תורה אור בראשית ד, א. תורת חיים בראשית ד"ה וייצר, ובכ"מ).

והנה, יתרונו של אדם על שאר ג' הסוגים הוא מעלת האדם שהוא בעל שכל.

וזהו קושיית הגמרא "וכי אדם עץ שדה הוא", שהן אמות שבאדם ישנו גם הענין של "עץ שדה" – שהוא ה"צומח" שבאדם, מדותיו שבלבו, אבל האם זוהי מעלתו של האדם?

על כך מתרצת הגמרא, שתכלית שכל האדם אינה להשכיל השכלות בלבד, אלא להשפיע על המדות, שהמדות יתנהגו על פי השכל. השכל לבדו אינו מביא שלימות לאדם, אלא רק כאשר השכל משפיע על המדות אז בא האדם לשלימותו.

ועל זה מביאה הגמרא משל מאילן: כשם שמעלתו של אילן היא בנתינת פירות, כן